

ΑΓΝΩΣΤΑ ΧΑΡΤΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1854

ΤΑΚΗ ΛΑΠΠΑ
Συγγραφέως

ΤΑΚΗΣ ΛΑΠΠΑΣ

Ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1854 γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Θεσσαλίας δὲν ἔχει μελετηθεῖ γενικώτερα οὔτε ἱστορήθηκε ὅσο πρέπει. Ὅτι ἔχει γραφεῖ ὡς τώρα βασισμένο στὶς πληροφορίες, πού δίνουν οἱ ἐφημερίδες τοῦ καιροῦ. Μ' αὐτὲς δημοσίευαν κείνα, πού ἡ περίσταση ἐπέτρεπε νὰ μαθευτοῦν. Γιατί, ὅπως πάντα, σὲ τέτοιες περιπτώσεις υπάρχουν τὰ μυστικά, τὰ παρασκήνια τοῦ ἀγῶνα. Αὐτὰ πού τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου μπορεῖ νὰ φανερώσει καὶ νὰ κρίνει. Καὶ τὰ περισσότερα ἀπὸ τούτα βρίσκονται μέσα σὲ διάφορα προσωπικά ἀρχεῖα, πού ἀκόμα δὲ δόθηκαν στὴ δημοσιότητα.

Ὁ Γιάννης Κορδάτος, ὁ ἀκούρατος ὀργανότομος τῆς ἱστορίας μας, ἔδωσε μερικές γραμμὲς πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα, βασισμένος σὲ θεσσαλικά ἀρχεῖα. Τὸ κακὸ ὅμως εἶναι πὼς τὸ περιώρισε τοπικά, χωρὶς νὰ θελήσει, ἐνῶ εἶχε ὅλες τὶς ἱκανότητες, νὰ τὸ πλατύνει τὸ θέμα του καὶ νὰ τὸ ἱστορήσει γενικώτερα.

Σ' ἓνα ρουμελιώτικο ἀρχεῖο, πού ὁ μακαρίτης κάτοχός του Γεώργ. Καντᾶς μοῦ ἐπέτρεψε τὴ μελέτη του βρήκα κάμποσα χαρτιά, πού ἔχουν σχέση μετὰ τὸ κίνημα τοῦ 1854.

Τὸ ἀρχεῖο εἶναι τοῦ Ρουμελιώτη Ἡλίου Παπαηλιοπούλου, γιοῦ τοῦ Σαλωνίτη προεστοῦ κι' ὕστερα Γερουσιαστῆ Γιώργη Παπαηλιοπούλου. Ἄς μὴ παραξενέψει, πού σ' ἓνα ρουμελιώτικο ἀρχεῖο σώζονται τέτοια χαρτιά. Ἄπ' τὴ Ρούμελη ξεκίνησε ἡ ἀτυχή κείνη ἐπανάσταση καὶ μετὰ Ρουμελιῶτες πολεμιστὲς, παλιούς ἀγωνιστὲς τοῦ Εἰκοσιένα, ὅπως τὸ Νάκο Πανουριᾶ, τὸν Παπακώστα Τζαμάλα, τὸν Ἀντώνη Κοντουσόπουλο (πρωτοξάδερφο τοῦ Διάκου), τὸ Δυοβουνιώτη, τὸ Σιαφάκα, τὸν Κοντογιάννη, Μπαλατσό, Μανίκα, Κάρμα κι' ἄλλους ἀκόμα.

Ἄπ' τὸ ἀρχεῖο λοιπὸν τοῦ Παπαηλιοπούλου θὰ φέρω στὴ δημοσιότητα μερικά χαρτιά, τὰ πιὸ ἐνδιαφέροντα. Μᾶς ξεσκεπάζουν ἄγνωστα, μὰ καὶ θλιβερά περιστατικά γιὰ τὴν ἀμελέτητη καὶ πρόχειρη ἐπανάσταση τοῦ 1854, ἀποτέλεσμα τῆς ἰσχυρογνωμοσύνης τοῦ Ὁθωνα καὶ τῆς Ἀμαλίας, πού κατέληξε σ' ἀτυχία. Ἄς εἶναι...

Ὁ Ἡλίας Παπαηλιόπουλος ἦταν τότε γραμματέας τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, πού εἶχε διοριστεῖ τὸ 1846 ἀπ' τὸν Κωλέτη. Παράτησε τὴ θέση του κι' ἔφυγε γιὰ τὴν Ἀμφισσα, πού ἦταν τὸ κέντρο τῆς γιὰ τὸ ξεκίνημα. Δὲν ἀποκλείεται κι' ἡ ἴδια ἡ Κυβέρνηση — πρωθυπουργὸς ὁ Κριεζῆς — νὰ τὸν ἐστείλε γιὰ παρατηρητὴ καὶ σύνδεσμο στὰ ἐπαναστατικά σώματα ἢ κι' ἀπὸ παλατιανὴ διαταγή. Κάτι τέτοιο ἀφήνει νὰ νοηθεῖ σὲ γράμμα του πού στέλνει στὸν πατέρα του στὶς ἀρχὲς τοῦ Μάρτη (1854) καὶ τοῦ γράφει:

«Ἡ ἀνάγκη, ἡ μεγίστη ἀνάγκη τῆς πατρίδος καὶ παραγγελία εἰς τὴν ὁποῖαν ὄφειλον νὰ ὑπακούσω μ' ἠνάγκασαν νὰ φύγω δι' Ἀμφισσαν. Ἐκεῖ διέμενα ἕως προχθὲς, ἀνεχώρησα δὲ μαζὶ μετὰ τὸν Νάκον καὶ Παπᾶν καὶ μετὰ τοὺς πατριώτας μας καὶ θὰ ὑπάγω ἕως τὰ μεθόρια. Πατέρα μου μὴν ἀνησυχῆς διὰ τίποτε περὶ ἐμοῦ. Ἐγὼ δὲν εἶμαι διὰ πόλεμον καὶ ἡ ζωὴ μου δὲν ἐκτίθεται. Συγχώρεσέ μου τὴν ἄδειαν νὰ ἔχω τὴν εὐχάριστον συναίσθησιν ὅτι εἰς τὴν κρίσιμον ταύτην περίστασιν ὑπῆρέτησα τὴν πατρίδα κατὰ δύναμιν».

Ἡ «παραγγελία εἰς τὴν ὁποῖαν ὄφειλον νὰ ὑπακούσω» κι' ἀλληλογραφία του μετὰ τὸν παλατιανὸ δάσκαλο Φίλιππο Ἰωάννου φανερῶνουν πὼς κάποια σχέση εἶχε ἢ ἀποστολὴ του μετὰ τὸ παλάτι.

Γεννήθηκε στὴ Λειβαδιά τὸ 1904. Ἐνωρίτατα παρουσίασε ἐφεση καὶ λαμπρὴ ἐπίδοση στὰ γράμματα καὶ τὴ λογοτεχνία. Ἐχοντας ζωτανὴ καὶ πατρογονικὴ μέσα του τὴ ρουμελιώτικη παράδοση τοῦ κλεφταρματολισμοῦ καὶ τοῦ εἰκοσιένα, καταπιάστηκε μετὰ ζῆλο στὴ μελέτη τῆς Τουρκοκρατίας, τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης καὶ τῆς Ὁθωνικῆς ἐποχῆς. Ἡ ἐπιθυμία του νὰ φωτίσει μετὰ τὸ σταθερὸ φῶς τῆς ἱστορίας λησμονημένες ἢ καὶ θολωμένες ἀπὸ τὸν θρόλο μορφὲς καὶ γεγονότα τῆς τουρκοκρατούμενης Ρούμελης, τὸν ἐσπρωξε στὴν ἀναδίφηση ἀρχείων, ἰδιωτικῶν, κοινοτικῶν καὶ κρατικῶν. Μετὰ μιὰ πυκνὴ σειρά ἀπὸ ἀρθρα, μελετήματα καὶ αὐτοτελῆ βιβλία πρόσφερε σημαντικὴ συμβολὴ στὴν ἱστορικὴ ἔρευνα τοῦ στερεοελλαδῆτικου χώρου. Ἀπὸ τὸ 1933 εἶναι τακτικὸς συνεργάτης στὰ ἐγκυρότερα περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδες. Συχνὰ τὸ Ἐθνικὸ Ἰδρυμα Ραδιοφωνίας μεταδίδει διάφορα ἱστορικὰ σκέτς, προϊόντα τῆς γραφίδας του. Ἐκυκλοφόρησε σαράντα περίπου ἱστορικὰ βιβλία καὶ ἀφηγήματα ἀπ' τὸ Εἰκοσιένα, γιὰ μεγάλα παιδιά. Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο, θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς καλύτερους μετοχτευτεῖς τῆς ἱστορικῆς μνήμης στὴ νέα γενιά. Βραβεύτηκε ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν τὸ 1946 γιὰ τὸ βιβλίο του «Θανάσης Διάκος», πῆρε τὸ πρῶτο βραβεῖο τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν τὸ 1944 γιὰ τὶς μονογραφίες του «Ρουμελιῶτες στὴν Ἐπανάσταση» καὶ τιμήθηκε μετὰ τὸ Χρυσὸν Μετάλλιον τῆς Ἐραῆς Πόλεως Μεσολογγίου τὸ ἔτος 1960 τὸ βιβλίο του «Ρουμελιώτικος Τύπος».

Γιὰ νὰ στεριώσουν καὶ νὰ φέρουν ἀποτέλεσμα τέτοιοι ἀγῶνες εἶναι γνωστὸ πὼς ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ χρήματα. Καὶ δυστυχῶς τὸ οικονομικὸ θέμα δὲν τὸ εἶχαν ὑπολογίσει οἱ ἀρμόδιοι. Ὅχι χρήματα δὲν εἶχε τὸ κράτος τότε γιὰ τέτοια, μὰ οὔτε χαρτὶ γιὰ νὰ κάνουν φουσέκια. Ἀναγκάστηκε ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Σκαρλᾶτος Σοῦτσος νὰ βγάλει ἐγκύκλιο στ' ἄλλα ὑπουργεῖα «νὰ παραδίδωσι τὰ ἀχρηστοὰ ἀρχεῖα αὐτῶν εἰς τὰς πλησιεστέρας πυριταποθήκας καὶ ἐφορείας τοῦ ὑλικοῦ πυροβολικοῦ πρὸς κατασκευὴν πυριτοβολῶν».

Ὅταν ὁ ἐπιστρατευμένος στὴν Κυβέρνηση ὑπουργὸς Δικαιοσύνης Σ. Πήλικας, σχολίασε τὴν ἐγκύκλιο, τὸν πῆρε παράμερα ὁ Σοῦτσος καὶ τοῦ λέει:

— Τί παράπονα εἶναι αὐτὰ! Θέλετε νὰ κρυφθῆτε ὀπίσω ἀπὸ τὸν δάκτυλόν σας; Ἐχω ἀνάγκη χαρτίου, πὼς νὰ κάμω;...

Κι' ὅμως πίστευαν οἱ πολλοὶ πὼς μετὰ λίγες ντουφεκιές, μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ βασιλιᾶ στὰ σύνορα καὶ μετὰ τὶς ὑστερικές κραυγὲς τῆς Ἀμαλίας «...Ν' ἀνάψη ἡ ἐπανάστασις. Φωτιά λοιπὸν, φωτιά καὶ πανταχόθεν φωτιά!!!» θὰ λευτερώνανε τὴν Θεσσαλία.

Οἱ Ρουμελιῶτες ἀναγκάστηκαν νὰ καταφύγουν στὴν Ἐ-

θνική Τράπεζα ζητώντας δάνεια για να ξεκινήσουν τὸν ἀγώνα. Ἡ ἀπάντηση τοῦ διοικητῆ τῆς Ἐθνικῆς Γ. Σταύρου στὸ ἀρχεῖο Παπαηλιοπούλου:

«Π ρ ὀ ς

τοὺς φιλογενεῖς Κυρίους ὑποστράτηγον Νάκον, συνταγ. Παπακώσταν, Ἡλίαν Ἡλιόπουλον καὶ Δόκτωρα Καραλίβανον Ἀμφισσαν.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 15 Φεβρουαρίου 1854

Ἀδελφοὶ καὶ Κύριοι,

Ἐλαβον τὴν ἐπιστολὴν σας καὶ εἶδον τὴν ἐπιθυμίαν σας νὰ σᾶς δανείσῃ ἡ Τράπεζα τὸ ποσὸν τῶν 30.000 δραχμῶν διὰ νὰ τὰς μεταχειρισθῆτε εἰς ἱεράς ἐπιχειρήσεις πλὴν ἐθεωρήθη αὐτὸ τὸ δάνειον ἐκ μέρους τῆς Τραπεζῆς πάντῃ περιττὸν διότι ἐξ ἄλλου μέρους, καὶ προμηθεύετε ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀνάλογον ποσὸν καὶ ἀκολουθῶς περισσότερον πρὸς εὐκολίαν τοῦ ἐπιχειρήματός σας.

Κάθε πρᾶγμα εἰς τὴν ἀρχὴν του εἶναι δύσκολον πλὴν ὀγλήγορα θέλει ληφθῶν τοιαῦτα μέτρα, ὥστε τὸ πᾶν θέλει διευκολύνεται.

Ὅμοῦ μὲ τὴν ἐθνικὴν εὐγνωμοσύνην ἐνῶν καὶ τὴν εὐχὴν μου καὶ σᾶς προσφέρω τοὺς ἀδελφικοὺς ἀσπασμούς μου.

Ἐμέτερος ἀπὸ καρδίας
Γ. ΣΤΑΥΡΟΣ»

Ἐτσι οἱ Ρουμελιῶτες πολεμιστὲς θὰ ξεκινούσαν μὲ τὴν «εὐχὴ» τοῦ διοικητῆ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς.

*

Οἱ καπεταναῖοι θέλησαν ἀπ' τὴν πρώτη στιγμή νὰ δώσουν τὴ σοβαρότητα, ποὺ ταίριαζε στὴν ἐπανάσταση. Συνάχτηκαν τότε σαρανταδῦο, ποὺ βρέθηκαν στὸ χωριὸ Κελέρια (ἐπαρχ. Ἀλμυροῦ) κι' ὑπόγραψαν τὸ πιὸ κάτω ὀρκωτικὸ. Εἶναι γραμμένο μὲ τὸ χέρι τοῦ Παπαηλιοπούλου καὶ σώθηκε τὸ πρωτότυπο:

«Σήμερον τὴν δεκάτην Μαρτίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ πενηκοστοῦ τετάρτου ἔτους ἡμέραν Τετάρτην ἐν Κελερίοις οἱ κάτωθεν ὑποφαινόμενοι σωματάρχαι μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς σωμάτων ἀπὸ τὰ ὑπὲρ τῆς ἀνακτήσεως τῆς ἐλευθερίας τῶν ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν τυραννίαν ὁμογενῶν μας πατριωτικὰ αἰσθήματα κινούμενοι καὶ εἰς τὴν φωνὴν τῆς ὄλης πατρίδος καὶ τῶν ὁμογενῶν ὑπέικοντες, ἔχοντες δὲ ἀμετάτρεπτον ἀπόφασιν διὰ παντός πρὸς τὸν εὐγενῆ τοῦτον σκοπὸν μέσου καὶ διὰ τῆς ζωῆς μας νὰ συμμεθέξωμεν εἰς τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἱερὸν ἀγῶνα τῶν ὑπὸ τῶν ζυγῶν ὁμογενῶν καὶ ἀτόμων ἐν γένει κατὰ μόνης τῆς Τουρκικῆς δυναστείας, συνήλθομεν εἰς ἓν καὶ συσκεφθέντες ἀπεφασίσασμεν τὰ ἑξῆς:

Α) Ἐπειδὴ εἰς τὸν προκείμενον ἱερὸν σκοπὸν εἶναι ἀναπόσπαστος ἡ τήρησις τῆς τάξεως καὶ εὐταξίας, συναισθανόμενοι τὴν ἀνάγκην τοῦ κύρους καὶ τῆς τηρήσεως αὐτῆς θέλομεν ἀπαγορεύσει καὶ ἀπαγορεύομεν ἀπὸ ὅλους τοὺς ὑφ' ἡμᾶς στρατευομένους νὰ μὴν προσβάλωσι τὴν ἀτομικὴν περιουσίαν οὐδενός. Πᾶς ἀφαιρῶν εἴτε βλάπτων ἰδιωτικὴν περιουσίαν, θέλει τιμωρεῖσθαι ἀπὸ τὸν σωματάρχην του. Ὑποσχόμεθα δὲ ἅπαντες οἱ ὑποφαινόμενοι νὰ ἀποζημιώσωμεν (ἐκαστος) ἐξ ἰδίων τὸν ἰδιοκτήτην ἢ τὸν παθόντα ἀπὸ τοὺς ὑπ' αὐτὸν στρατιώτας.

Β) Διὰ τὴν προμήθειαν τῶν ἀναγκαίων τροφίμων καὶ ἐφοδίων τοῦ στρατοῦ θέλει συσταθῆ φροντιστήριος ἐπιτροπὴ ἥτις ἐπιφορτίζεται νὰ προμηθεύσῃ καὶ διανεμῇ τὰ τρόφιμα, συσκεπτομένη μετὰ τῶν σωματάρχων, ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν σωμάτων (τοῦ σώματος) ἐκάστου. Πάντα τὰ τρόφιμα θέλοσι δίδεσθαι κατ' ἀναλογίαν εἰς τὰ σώματα καὶ οὐδεὶς σωματάρχης ἢ στρατιώτης δύναται νὰ προμηθεύεται ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ μόνος τρόφιμα.

Γ) Ἡ ἐν Τουρκικῇ Χώρα δημόσιος περιουσία, οἶον

ἀποθήκην γεννημάτων καὶ τὰ λοιπὰ ἀνήκουσι καὶ θεωροῦνται ὡς δημόσιος περιουσία τῆς νέας τάξεως τῶν πραγμάτων, τὴν ὁποίαν ἢ προκειμένην ἱερά ἐπανάστασις προτιθεταί. Ἐπομένως ὅλα ταῦτα θέλουν παραδίδεσθαι ὑπὸ τῶν σωμάτων εἰς τὴν φροντιστήριον ἐπιτροπὴν διὰ νὰ χρησιμεύσουν εἰς τὸν στρατόν. Τὰ αὐτὰ θέλουν ἐφαρμοσθῆ καὶ ἐπὶ τῶν δημοσίων χρημάτων.

Δ) Ἐκαστος σωματάρχης διὰ τὴν πειθαρχίαν τοῦ σώματός του καὶ διὰ τὴν ἐκτέλεσιν (τῆς) συμφώνως πρὸς τὸν σκοπὸν θέλει διοργανώσῃ τὸ σῶμα του καὶ θέλει ὀρκίσῃ αὐτὸ μὲ τὸν ἀκόλουθον ὄρκον τὸν ὁποῖον ἡμεῖς θέλομεν ὁμοῦσε ὁμοῦ (ἅπαντες):

«Ὀρκιζόμεθα εἰς τὴν Ἁγίαν (ὁμοούσιον) καὶ Ἀδαιρέτων Τριάδα καὶ εἰς τὸ Ἱερὸν ὄνομα τῆς Πατρίδος, ὅτι ἀναλαμβάνομεν τὰ ὄπλα (διὰ) νὰ ἀνακτήσωμεν τὰ θρησκευτικὰ καὶ πολιτικὰ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῆς Τουρκικῆς τυραννίας, νὰ συναγωνισθῶμεν ὑπὲρ αὐτῶν, νὰ φυλάξωμεν πίστιν εἰς τὴν Γενικὴν Πατρίδα τὴν Ἑλλάδα ὑπακοὴν εἰς τοὺς ἀνωτέρους μας. Ὀρκιζόμεθα πρὸς τούτοις νὰ ὑπερασπισθῶμεν τὴν σημαίαν μας μέχρι τῆς τελευταίας ρανίδος τοῦ αἵματός μας».

Ε) Ἐπειδὴ ὁ σκοπὸς τοῦ προκειμένου ἀγῶνος εἶναι μόνον ἡ ἀνάκτησις τῶν θρησκευτικῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων, κηρύττομεν ἐνώπιον πάντων ὅτι ὁ προκείμενος ἀγὼν καὶ ἡ ἐπανάστασις μας διευθύνεται κατὰ τῆς Τουρκικῆς τυραννίας (ἐξουσίας), ἥτις ἀδίκως κατέκτησεν τὴν ἱερὰν γῆν τῶν προγόνων μας καὶ ἀφήρσεν τὰ δικαιώματά μας (καὶ) ὑπὲρ μιᾶς Ἑλληνικῆς ἐνότητος, κηρύττομεν ἐπομένως ὅτι δέν ἔχομεν πόλεμον κατ' οὐδενός ἀτόμου τὸ ὁποῖον ἤθελεν συμερισθῆ τὸν πολιτικὸν τοῦτον ἀγῶνα μας. Τὸν τοιοῦτον καὶ Τοῦρκος καὶ ὅποιος δήποτε ἂν εἶναι θέλομεν θεωρήσει συναγωνιστὴν μας, (θέλομεν) σεβόμενοι, (σεβασθῆ) τὰς προσωπικὰς του ἐλευθερίας, τὰ θρησκευτικὰ του καὶ τὴν περιουσίαν του, προστατεύοντες αὐτά.

Τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐν τῷ παρόντι ὑποσχόμεθα καὶ ἐγνώμεθα ἅπαντες.

Γ. Ζαχίλας
Δῆμος Λ. Λάζου
Κώνστας Νικολάου
Μέλιος Γ. Συρόπουλος
Ἄθ. Βλαχάβας
Ἰωάν. Δ. Ὀλύμπιος
Ἄ. Λεβέντης
Γούλας Μετζιώτης
Ἄναστ. Μετζιώτης
Δ. Τζαρροδήμος
Ἄθαν. Λιάκου Βαλῆς
Δημήτριος Παπαγεωργίου
Ζήσης Σωτηρίου
Δ. Λιακόπουλος
Κωνστ. Στουρνάρας
Κωνστ. Γωγούσης
Ι. Ν. Κατσικάκης
Στέργιος Κωσταδήμου
Μ. Μαννίκας
Α. Δεδούσης
Γιάννης Ζαρκαδοῦλας

Ν. Πανουριάς
Παπακώστας Τζαμάλας
Κ. Μπασδέκης
Α. Κοντοσόπουλος
Καραγιώργος Ἰωάννης
Τόλιος Λ. Λάζου
Στ. Κοντός
Α. Παπαδόπουλος
Δ. Ἐλασσῶνας
Θ. Ι. Βελέντζας
Ἐπαμ. Δ. Λιακόπουλος
Ἰωάννης Γ. Συρόπουλος
Η. Γ. Παπαηλιόπουλος
Ν. Ι. Ζιάκας
Α. Ζαγγανᾶς
Ἄθανάσιος Στέφος
Γ. Ἀποστόλης
Ἰωάννης Μουστάκας
Ἄθ. Α. Κάρμας
Α. Κουτζοῦμπας
Ι. Ζουλαναῖος»

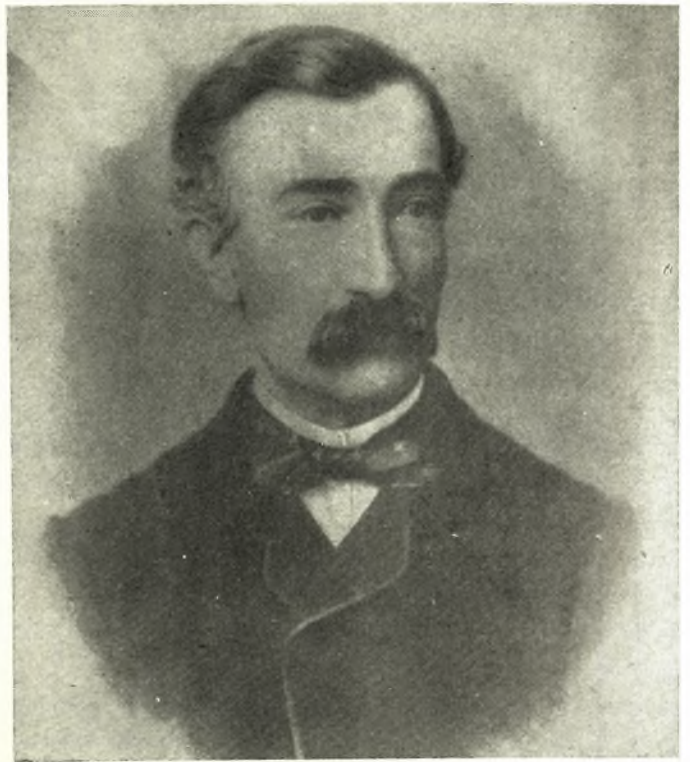
Συνεχίζω μ' ἓνα σχέδιο, γραμμένο κι' αὐτὸ ἀπ' τὸν Παπαηλιόπουλο. Εἶναι μιὰ ἀναφορὰ γιὰ τὰ γεγονότα, ποὺ τὴν ἔστειλε ὁ Παπακώστας Τζαμάλας στὸν ὑπουργὸ καὶ παλατιανὸ Σκαρλάτο Σοῦτσο.

«Ὁ Παπακώστας Τζαμάλας πρὸς τὸν Σκαρλάτον Σοῦτσον (σχέδιο) ἐκ Πλατάνου (ἀχρονολόγητο).

Γνωστὸν Σᾶς εἶναι πότε ἀναχωρήσαμεν ἐκ Λαμίας, διελθόντες τοὺς δήμους Στυλίδος, Κρεμαστῆς Λαρίσσης καὶ Πτελεοῦ, φθάσαντες τελευταῖον ἐντὸς τῆς Ὄθωμανικῆς χώρας καὶ διαμείναντες κατὰ τὴν θέσιν Κελέρια (μετόχιον

τῆς Μονῆς Ξενιάς) μέχρι τῆς 11ης τρέχοντος, ὅτε συνεκentrώθησαν ὅλα τὰ πρὸς τὸ Ἐνατολικὸν μέρος τῆς Θεσσαλίας διαεθνόμενα σώματα, δηλαδὴ τὰ ἐκ τῆς Παρνασσίδος καὶ Δωρίδος, τὰ τῶν Μακεδόνων, τὸ τῶν Θετταλομαγνητῶν καὶ τὸ ὑπὸ τὸν Λεβέντην, ἀποτελοῦντα ἅπαντα περὶ τὰς δύο χιλιάδας ἀνδρῶν. Ἐκ τῶν Κελεριῶν, συνεννοηθέντων τῶν σωματαρχῶν ἀναχωρήσαμεν τὴν 11^{ην} τρέχοντος μηνὸς περὶ τὴν μεσημβρίαν μετὰ τὴν ἀπόφασιν νὰ προχωρήσωμεν μέχρι τῶν θέσεων Κεφάλου λεγομένης, ἣ διὰ νὰ διανυκτερεύσωμεν ἐκεῖ μετὰ δίωρον ὁδοιοπορίαν, ἣ διὰ νὰ ἐπιληφθῶμεν ἐκεῖ περὶ τοῦ σχεδίου καθ' ἃ ἐμέλλομεν νὰ προσβάλωμεν τὸν Πλάτανον, κωμόπολιν ἀπέχουσαν ὀλιγώτερον τῆς ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τὴν Κεφάλωσιν ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὐρίσκοντο περὶ τοὺς διακοσίους Τουρκαλβανοὺς τοῦ Μέτσου Μελισσόβα καὶ περὶ τοὺς ἐξήκοντα ὑπὸ τὸν Ἀληγάῳ Λαλιώτην, ἀνεψιὸν τοῦ Ἀμπάζαγα. Ἐν τούτοις τὰ προηγουμένα σώματα, ἀντὶ νὰ σταματήσωσιν εἰς τὴν Κεφάλωσιν, διευθύνθησαν κατ' εὐθείαν πρὸς τὸν Πλάτανον, τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου, προσβάλλοντα αὐτοὺς ἐξ ὅλων τῶν περὶ τὴν θέσεων. Μόλις ἐφθασαν ὅλα τὰ σώματα καὶ ἤρχισεν ἡ κατὰ τῶν Ἀλβανῶν προσβολή, συγχρόνως ἐφάνη ἐρχόμενον ἐκ τῆς Πόλεως τοῦ Ἀλμυροῦ, πλεόν τῆς ἡμισείας ὥρας ἀπέχοντος ἐπικουρία ἀπὸ ἑκατὸν πενήκοντα Ἀλβανοὺς καὶ Λαλιώτας, καὶ ἀπὸ τριακοσίους περίπου τακτικοὺς φέροντας καὶ δύο πυροβόλα ὀβούζια. Ἐνῶ τοὺς ἐντὸς τοῦ Πλατάνου Ἀλβανοὺς ἐδίωκαν κύκλωθεν ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν πρὸς τὸ κέντρον τῆς κωμοπόλεως, προσεβλήθη συγχρόνως καὶ ἡ ἐρχομένη ἐπικουρία, ὀλίγα λεπτά κάτωθεν αὐτῆς. Ἡ προσβολὴ ἤρχισεν ἀμοτέρωθεν καὶ ἀμέσως ὁ σημειοφόρος τῶν Ἀλβανῶν προσέβη καθ' ἡμῶν, ἐνῶ καὶ ὁ ἡμέτερος εἶχεν προβῆ. Περὶ δὲ τὰς σημαίας ἐγένετο συμπλοκὴ ἐκ τοῦ σύνεργου φονευθέντος τοῦ σημαιοφόρου (περιφήμου διὰ τὴν γενναϊότητά του) Ταϊραγᾶ Ἀλβανοῦ. Τότε οἱ ἡμέτεροι ἐπετέθησαν κατὰ τῶν Τούρκων, τοὺς ἔτρεψαν εἰς φυγὴν καὶ τοὺς ἐκυνήγησαν μέχρι τῆς Πόλεως τοῦ Ἀλμυροῦ ὅπου κακεῖν κακῶς καὶ ἐν ἀταξίᾳ εἰσῆλθον, ἀφίσαντες μετὰ τοῦ σημειοφόρου των Ταϊραγᾶ καὶ καθ' ὁδὸν δεκατέσσαρες φονεμένους μετὰ τῶν ὀπίων καὶ ὁ λοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ καὶ λαβόντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ περὶ τοὺς εἰκοσι πηγαυθέντας. Κατὰ τὴν συμπλοκὴν δὲ ταύτην ἔπεσαν καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων οἱ Γενναῖοι Γεώργιος Μωραΐτης καὶ ὁ Ἰωάννης Κάκουρης ἀποθανόν μετὰ τὴν μάχην, λαβόντες τὴν Τουρκικὴν σημαίαν (Γιουρούς Μπαϊράκι) ἀφηρέθησαν καὶ πάλιν ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἐὰν προὔπηρχε συνεννόησις μετὰ τῶν σωματῶν καὶ σχεδίου προσβολῆς, ἦτο ἄφευκτος ἡ κυριευσίς τῶν Τουρκικῶν πυροβόλων, καὶ πιθανὴ ἡ ἐντὸς τῆς Πόλεως τοῦ Ἀλμυροῦ εἰσοδός μας.

Ὁ Πλάτανος περιέχει περὶ τὰς τριακοσίας πενήκοντα οἰκίας ἐξ ὧν αἱ κεντρικώτεραι εἶναι ἀρκετοῦ ὕψους καὶ μεγέθους καὶ πολεμικῆς κατασκευῆς ἔχουσαι περιοχὰς καὶ μέρτσια, ὅλαι δὲ εἶναι λιθοκτιστες. Τὰς ἰσχυρωτέρας ἐξ αὐτῶν εἶχον οἱ διαμένοντες Ἀλβανοὶ ἐφοδιάσει μετὰ τροφὰς καὶ εἰς ταύτας τελευταίον ἐκλείσθησαν μετὰ γενναϊότητος ἀποκρούοντες τὰς προσβολὰς τῶν ἡμετέρων, οἵτινες πανταχόθεν περιεκύκλωσαν αὐτοὺς, κυριεύοντες ὅλας τὰς πέριξ. Τὴν αὐτὴν σχεδὸν ὥραν οἱ δικοὶ μας προσέβαλον γενναίως μίαν ἐκ τῶν δυνατωτέρων οἰκιῶν ὅπου ἦσαν περὶ τοὺς εἰκοσιν Ἀλβανοὺς, ἔδωσαν πῦρ, εἰσῆλθον εἰς αὐτὴν, ἐφόνευσαν δύο, ἠχμαλώτησαν ἕνα, καέντων δύο ἐντὸς καὶ προσφυγόντων τῶν ἄλλων εἰς ἄλλην οἰκίαν. Καθ' ὅλην τὴν νύκτα τῆς 11 τρέχοντος καὶ μέχρι τῆς 3^{ης} ὥρας μ.μ. τῆς 12^{ης} ἢ κατὰ τῶν Τουρκαλβανῶν προσβολὴ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἐξακολούθη πεισματώδης καὶ γενναία, ἐνῶ καὶ ἡ ἀντίστασις ἐγένετο ἐπίσης σφοδρά. Ἄνευ πυροβόλων, ἄνευ τινος ἄλλου τεχνικοῦ μέσου ἐτρέπον τὰς οἰκίας τῶν Ἀλβανῶν καὶ εἰσῆρχοντο καὶ κατεκυριεῦον αὐτοὺς, ὄχι βέβαια μετ' ὀλίγην ζημίαν. Περὶ τὴν 3^{ην} ὥραν μ.μ.

ΗΛΙΑΣ ΠΑΠΑΝΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

ἀπὸ τὴν οἰκίαν ὅπου ὁ Ἀληγάς εὐρίσκετο ἔκαμεν πρότασιν συνθήκης, ἔπαυσεν κατόπιν ὁ πυροβολισμὸς ἀπὸ ὅλα καὶ ἤρχισαν αἱ διαπραγματεύσεις.

Οἱ Ἀλβανοὶ οὗτοι βεβαίως εἶναι πλεόν εἰς τὰς χεῖρας μας ἐνῶ ἐξακολούθη ἡ κατ' αὐτῶν προσβολὴ. Ἐπειδὴ ὁμως ἠθέλαμεν ἀπασχολεῖσθαι ἐνταῦθα καὶ δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας εἰσέτι, καὶ διὰ νὰ κυριεύσωμεν τὰς ὀχυρωτάτας αὐτῶν οἰκίας ἄνευ πυροβόλων ἠθέλαμεν χάσει πολλοὺς. Ἐπειδὴ ὁμως ὁ Ἀληγάς ὑπεσχέθη ὅτι διὰ τῆς ἐπιρροῆς του ἐπὶ τοῦ θείου του Ἀμπάζαγα ἐν Λαρίσση καὶ ἐπομένως διὰ τὴν ἐν Θεσσαλίᾳ Λαλιωτῶν, ἔχοντα πολλὴν δύναμιν καὶ ἐπιρροὴν εἰς τοὺς κατοίκους, θέλει καταρθῶσιν ὥστε οἱ Λαλιῶται νὰ συμμερισθῶσιν τὸν ἀγῶνα μας καὶ δι' αὐτῶν νὰ δυνηθῶμεν νὰ καθέξωμεν διαφόρους πόλεις καὶ τὸ φρούριον ἀμαχητί, ὁ δὲ Μῆτσος Μελισσόβας, ὅτι παραλαμβάνων τοὺς ὑπ' αὐτοὺς Ἀλβανοὺς θέλει φύγη πρὸς τὴν Λάρισσαν, διὰ νὰ δείξωμεν μάλιστα γενναιοψυχίαν πρὸς ἀνθρώπους καὶ ἐχθροὺς ἀποκλεισμένους καὶ αἰχμαλώτους σχεδὸν ὄντας. Ἐπειδὴ διὰ τὴν συνθήκην συνομολογητὸ συγχρόνως νὰ ἀφεθῶσιν ἐλεύθεροι οἱ ἐν Ἀρμυρῷ κρατούμενοι ἀρχιπολιμένες (Τσελιγκάδες) τῶν Ἀρβανιτοβλάχων καὶ νὰ ἐλευθερωθῶσιν οὕτω ὑπὲρ τὰς 100 οἰκογενεῖας καὶ πλεόν τῶν 500 πολεμιστῶν ἐκ τῶν σκηνητῶν, τούτων, ἐδέχθημεν τὰς προτάσεις καὶ ἐσυνθηκολογήσαμεν οὕτως: Ἀφίσαμεν τοὺς Ἀλβανοὺς τοῦ Ἀληγά καὶ μετὰ τοῦ ἀνηψιοῦ του ἐλευθέρους καὶ μετὰ τὰ ὅπλα των, ὑποσχεθέντων τοῦ Ἀληγά τὰ ἀνωτέρω, ἀπελύσαμεν δὲ κατόπιν καὶ τοὺς τοῦ Μέτσου Μελισσόβα ἐπίσης μετὰ τὰ ὅπλα των κρατήσαντες τὸν ἀνεψιὸν του ἐνέχειρον, ὑποσχεθέντες εἰς αὐτὸν νὰ ἐλευθερώσωμεν αὐτὸν ἀφοῦ ἀφεθῶσιν ἐλεύθεροι αἱ χιλίαι οἰκογενεῖαι τῶν Ἀρβανιτοβλάχων, καὶ ἀφοῦ ὁ Μέτσος μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν Ἀλβανῶν ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸν Ἀλμυρὸν διὰ τὴν Λάρισσαν...»

Πολεμικὴς ἐνδιαφέρουσα πληροφορία δίνει κι' ὁ Παπανηλιόπουλος σὲ διάφορα γράμματά του στὸν πατέρα του ποὺ ἀπόσπασμα ἀντιγράφω:

«Ὁ Ἡλίας Παπαηλιόπουλος πρὸς τὸν Γεώργιον Παπαηλιόπουλον, Γερουσιαστὴν, Ἀθήναι

Ἐκ τοῦ Πλατάνου Ἀρμυροῦ τὴν 15 Μαρτίου 1854

Προχθὲς ἦλθον ἐνταῦθα οἱ Καπεταναῖοι Πανουριᾶς, Παπακώστας καὶ λοιποὶ μετὰ 2.500 στρατιωτῶν. Ἡύραμεν 240 Ἀλβανοὺς τοῦ Μέτσου Μελισσόβα καὶ Ἀλήαγα, οἵτινες ἀντιστάθησαν, ἐπολέμησαν, ἐπολιορκίθησαν, ἐφονεύθησαν τινες καὶ προχθὲς ἐπαραδόθησαν. Χθὲς τοὺς ἀπελύσαμεν μὲ συνθήκην ν' ἀπολύσουν καὶ οἱ ἐν Ἀρμυρῷ Τούρκοι τὰς 1.500 οἰκογενεῖας βλαχοποιμένων, οἱ δὲ ἀνωτέρω Ἀλβανοὶ νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἤδη ἡ Κωμόπολις τοῦ Πλατάνου εἶναι ὑπὸ τὰ ὄπλα μας. Ἐτοιμασία γίνεται διὰ τὸν Ἀρμυρὸν νὰ ἐπιπέσωσι νὰ τὸν καταστρέψωσι, ἂν οἱ ἐκεῖ Τούρκοι δὲν προσκυνήσωσι, διότι μᾶς ἔκαμαν προτάσεις τοιαύτας μὴ ἔχοντες ἄλλην δύναμιν, εἰμὴ 400 τακτικοὺς ὀπλίσει καὶ ὀλίγους Ἀλβανοὺς. Ἐλπίζω πολὺ νὰ κατορθώσῃ τὸ σῶμα τοῦτο...»

Καὶ σ' ἄλλο γράμμα στὸν ἴδιο :

«Ἐκ Σούρπης τὴν 18 Μαρτίου 1854

...Τὸ στρατόπεδον εὐρίσκεται ἤδη εἰς τὸν Πλάτανον κωμόπολιν, μισὴ ὥρα ἔξω ἀπὸ τὸν Ἀρμυρὸν. Τὸν Πλάτανον τὸν ἐκυριεύσαν παραδοθέντων τῶν ἐν αὐτῷ 300 Ἀλβανῶν μὲ τὸν Ἀλήαγαν ἀνεμῖον τοῦ γνωστοῦ Ἀμπάζ Λαλιώτου. Τοὺς ἀπέκλεισαν ὅλους μὲ τὰ ὄπλα τῶν ὑπὸ συνθήκας. Τώρα ἤρχισεν ὁ ἀποκλεισμός τοῦ Ἀρμυροῦ, πόλεως περιεχοῦσης πλέον τῶν 1.500 οἰκιῶν. Τὸ στρατόπεδον συγκροτεῖται ἤδη ἀπὸ πλέον τῶν 3.000 ἀνδρῶν...»

Ἐκ Πλατάνου τὴν 3 Ἀπριλίου 1854

...Εἰς τὸν φίλον Κύριον Φίλιππον γράφω λεπτομερῶς περὶ τῆς μάχης τῆς 23 Μαρτίου. Οἱ ἐλθόντες καθ' ἡμῶν Τούρκοι ἦσαν περίπου τῶν 2.500 μὲ δύο κανόνια. Ὁ πόλεμος ἐξηκολούθησεν ἀπὸ τὰς 7 τὸ πρωὶ ἕως τὰς 3 μ.μ. Ἐπειτα ἔπεσαν οἱ δικοὶ μας ἐπάνω τῶν, τοὺς ἐσάκισαν καὶ τοὺς ἐπῆγαν κυνηγώντας ἀπ' ἔξω εἰς τὰ σπίτια τοῦ Ἀρμυροῦ. Φονευμένοι καὶ πληγωμένοι περὶ τοὺς διακοσίους, ἀπὸ δὲ τοὺς ἰδικούς μας πολλὰ ὀλίγοι. Ἐκ τῶν ἰδικῶν μου ἐπληρώθησαν ἐλαφρά, ὁ Α. Καπούτσης εἰς ἓν δά-

Βενετικὸς Πύργος Πτελεοῦ, περὶ τὸν ὁποῖον διεξήχθησαν ἀψιμαχίαι κατὰ τὸ 1854.

κτυλον ἀπὸ πέτρας τὰς ὁποίας ἐσάκισεν ἡ μάλα τοῦ κανονιοῦ, ὁ υἱὸς τοῦ Καραστάθη ἀπὸ βόλι εἰς τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Σεγδίτσα ἡ Χοσάδα ὀλίγον εἰς τὴν πλάτην. Εἰς τὸ τσάκισμα τῶν Τούρκων συνετέλεσαν πολὺ ὁ Ν. Κουνούπης, ὅστις ἅμα ἤκουσε τὸν πόλεμον ἔτρεξεν ἀπὸ τὴν Σούρπην μὲ ὀλίγους στρατιώτας καὶ ὁ Δημήτριος Σεγδίτσης ἡ Χοσάδας, ὅστις ἔκαμε πρῶτος γιουρούσι. Ἀπόψε ἀναχωροῦμεν ἀπὸ τὸν Πλατάνον. Ἡ ἀναθεματισμένη διχόνοια ἐκορυφώθη μεταξὺ τῶν δύο στρατιωτικῶν μας, καὶ τὰ σώματά τῶν χωρίζονται. Ἐγὼ θὰ ὑπάγω μὲ τὸν Παπᾶ διότι εἶναι καὶ ἰκανώτερος καὶ μᾶλλον εὐτακτότερος σχετικῶς τῶν ἄλλων. Τὸ σῶμα μᾶς θὰ εἶναι πλέον τῶν 1.500. Θὰ ὑπάγωμεν διὰ τροφᾶς διότι μόλις ἔχομεν ἀπόψε ὀλίγον ψωμί. Θὰ ζητήσωμεν τροφᾶς εἰς τὸν κάμπον τοῦ Βελεστίνου καὶ ἐκεῖθεν θὰ ὑπάγωμεν εἰς τὰ εἰκοσιτέσσαρα χωριά, νὰ συντελέσωμεν εἰς τὴν ἀποστασίαν τῶν. Ἀνάθεμα εἰς τὴν διχόνοιαν καὶ εἰς τὴν λαφυραγωγίαν, τὰ ὁποῖα παρέλθσαν τοὺς στρατιώτας καὶ ἐξάλειψαν τὸν ἐνθουσιασμόν... Ἀγγλικά καὶ Γαλλικά ἀτμοκίνητα καθ' ἡμέραν ἔρχονται καὶ φεύγουν εἰς τὰ παράλια τοῦ Ἀρμυροῦ. Ὁ Γκριζάνης ἔξωθεν τοῦ Βόλου ἐπολέμησεν ἀνδρείως δις καὶ ἐφόνευσε περὶ τοὺς διακοσίους Τούρκους. Οἱ Τούρκοι μετὰ τὴν ἥτταν τῶν ἐπιστρέψαντες εἰς Βῶλον ἔκαυσαν οἰκίας Χριστιανῶν καὶ ἐκκλησίας καὶ ἔσφαξαν καὶ ραγιάδες προσβάλλοντες καὶ τὴν Γαλλικὴν σημαίαν».

Ἐκ Λαμίας τὴν 14 Ἀπριλίου 1854

...Τὸν Δομοκὸν ἔχομεν στενὰ πολιορκημένον καὶ ἐλπίζομεν ἢ ἐξ ἐφόδου νὰ τὸν κυριεύσωμεν ἢ νὰ παραδοθῇ. Ἐντὸς τοῦ Δομοκοῦ εἶναι ἕως 1.500 νιζάμηδες, τακτικοὶ καὶ Ἀλβανοί. Ὅλα τὰ σώματα συνεκεντρώθημεν ἐκεῖ. Ἀπὸ Δομοκὸν θέλω Σᾶς γράψαι ἐν ἐκτάσει καὶ εὐχομαι νὰ Σᾶς δώσω τὴν εὐχάριστον ἀγγελίαν ὅτι τὸ(ν) ἐκυριεύσαμεν. Τότε ἔχομεν ὅλην τὴν πεδιάδα εἰς τὴν ἐξουσίαν μας καὶ μόνον εἰς Λάρισσαν θὰ εὐρωμεν τουφεκί...»

Ἐκ Λαμίας τὴν 24 Ἀπριλίου 1854

Χθὲς τὴν νύκτα ἐφθασα ἐνταῦθα, ἀναχωρήσας ἀπὸ Καϊτσαν, δώδεκα ὥρας μακρὰν ὅπου διαμένουν ὅλα τὰ σώματα τὰ ἀπὸ Δομοκὸν ἀποσυρθέντα. Ἐστάλην ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐκεῖ σωματάρχας, τοὺς ὁποίους ἔκαμα νὰ ἐννοήσουν τὴν ἀθλιότητά τῶν καὶ τὴν ἐλείνωσή τῶν, διὰ νὰ ἔλθω αὐτοῦ νὰ παραστήσω εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὴν κατάστασιν τῶν δύο σωμάτων νὰ πληροφορηθῇ τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ λάβῃ μέτρα ἀνάλογα τῶν σοβαρῶν περιστάσεων εἰς τὰς ὁποίας ἐνέτυχεν ἡ πατρίς. Εὐρον ἐδῶ καὶ τὸν Γαρδικιώτην καὶ λοιποὺς φθάσαντας μὲ τὸ ἀτμοκίνητον ὀλίγας ὥρας πρὸ ἐμοῦ. Ἐλαβα ἐκτεταμένην μετὰ τοῦ Γαρδικιώτη ὁμιλίαν καὶ ἐνόησα ὅτι ἡ ἀποστολή μου εἰς Ἀθήνας εἶναι ὅπως διόλου περιττή. Μένω λοιπὸν ἐνταῦθα, θέλω συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ Γαρδικιώτη καὶ ὅτι ἀποφασίση θέλω Σᾶς γράψαι...

Ἡ δύναμις τῶν σωμάτων θὰ ἐλλατώθῃ καὶ ἐλλατοῦται καθ' ἑκάστην εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε ἄνευ τινὸς μέτρου καταντοῦν ληστρικά μπουλούκια καὶ ἐπέρχεται ἡ ὀλοτελής ἀποτυχία τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ ἐπαναστάσεως. Διότι μόνος ὁ Χατζῆ Πέτρος εἶναι ἀδύνατον νὰ βαστηθῇ καὶ ν' ἀντισταθῇ εἰς τὰς Τουρκικὰς δυνάμεις αἰτινες, ἐνωμέναι ὅλαι θὰ διευθυνθῶσι κατ' αὐτοῦ. Ταῦτα παρέστησα ζωηρότατα εἰς τὸν Γαρδικιώτην καὶ ἐλπίζω ταχέως νὰ ληφθῶσι μέτρα περὶ τῆς ἀνανεώσεως τῶν σωμάτων. Εἶπατε ταῦτα εἰς τὸν κύριον Φίλιππον καὶ ὅτι αὐριον θέλω τοῦ γράψαι ἐκτεταμένα διὰ νὰ παραστήσῃ ὅπου ἀπαιτεῖται τὴν ἀληθῆ κατάστασιν τῶν πραγμάτων...»

Μὲ τὸ «ὅπου ἀπαιτεῖται» ὁ Παπαηλιόπουλος ἐννοοῦσε τὸ παλάτι.

Μέσα λοιπὸν σ' ἓνα μῆνα ἀπ' τὸ ξεκίνημά τους γίνεται ἡ ἀρχὴ τοῦ κακοῦ τέλους τῆς Ἐπανάστασης. Κι' ὀλοκαῖθαρη τὴν κατάστασιν φανερῶνει τὸ πιὸ κάτω γράμμα:

«Οἱ ὄπλαρχηγοὶ πρὸς τὸν Ἡλίαν Παπαηλιόπουλον Λαμίαν
Ζαπάντι τὴν 15 Ἀπριλίου 1854

Ἐλάβομεν τὸ τελευταῖον Σας γράμμα, τὸ περὶ τροφῶν καὶ λοιπῶν ἀναγκαίων τοῦ στρατοῦ καὶ εἶδομεν ὅτι ἐξεπληρώσατε προθύμως ἀπάσας τὰς ὁποίας ἐπιφορτίσθητε ὑπὸ τῆς καλοσύνης Σας παραγγελίας, διὰ τὸ ὁποῖον ἅπαντες οἱ ὄπλαρχηγοὶ καὶ στρατιῶται Σας εὐγνωμονοῦσι. Ἐνομίζαμεν ὅμως ὅτι ἡ ἐνέργειά Σας ἦτο ἀποτελεσματικὴ, ἀλλὰ μὲ λύπην μας εἶδομεν ὅτι αἱ αὐτόσε ἀρχαὶ ξηροῦς μόνον λόγους καὶ ὑποσχέσεις δίδωσιν καὶ ἂν πρόκειται περὶ ἐπουσιῶδους ὑποσχέσεως, ἧς ἡ ἐκτέλεσις μὴδὲν.

Συμφώνως μὲ τὸ γράμμα Σας φροντίσαμεν καὶ ἐπέμψαμεν εἰς Ντερβὲν Καργιῶν ζῶα ἐξ ὄλων τῶν σωμάτων, διὰ νὰ προμηθευθοῦμεν τὸν ἐπιούσιον ἄρτον, τὸν ὁποῖον χιλιάδες ἀνθρώπων στεροῦνται πρὸ ἡμερῶν ἤδη ἀλλὰ οἱ ἐκεῖσε μεταβάντες καὶ ἐπιφορτισθέντες τὴν παραλαβὴν τοῦ ἀλεύρου οὐχὶ μόνον τροφὰς δὲν εὑρον, ἀλλὰ ἤκουσαν ὅτι οὐδὲ λόγος κἄν γίνεται περὶ τούτων ὥστε ἐπανήλθον ἀπρακτοὶ, καὶ τὸ τοιοῦτον φανταστῆτε ποῖαν ἐσχεν ἐπιρροὴν εἰς τὸ πρὸ ἡμερῶν ἀφ' ἐνὸς ἐργαζόμενον καὶ ἀσχολούμενον εἰς πολιορκίας, ἀφ' ἑτέρου πεινῶντα στρατόν.

Εἰς τοιαύτην εὐρίσκόμεθα χθὲς κατέστησαν (sic) ὅτε ἐφθαγενεῖ ἐπικουρία ἐκ δύο καὶ ἡμισείας χιλιάδων τακτικῶν καὶ χιλίων Ἀλβανῶν ὡς καὶ τεσσάρων μεγάλων πεδινῶν κανονίων. Ὁ Στρατὸς αὐτὸς φθάσας εἰς τὴν ἄκρην τῆς πεδιάδος διευθύνθη κατὰ τῆς Σκαρμούτσης, ὅπου ἦταν ὄχυρωμένος ὁ Εὐάγγελος Κοντογιάννης. Πόλεμος λοιπὸν φρικτὸς καὶ κανονιοβολισμὸς πενταήμερος συνήφθη ἐκεῖσε, καὶ μόλας τὰς βλάβας τὰς ὁποίας ἐπέφερον τὰ πυροβόλα ἐβαστάθησαν οἱ ἰδικοὶ μας μέχρι τοῦ μεσονυκτίου, ὅποτε ἂν καὶ στενῶς περιζυωμένοι ἐρρίφθησαν ἐκτὸς τῶν οἰκῶν καὶ ὄχυρωμάτων καὶ ἔφυγαν. Πρὸς ἐπικουρίαν τοῦ πολιορκημένου Κοντογιάννη μετέβη καὶ ὁ Παπακώστας καὶ ὁ Βαλατσὸς καὶ ὁ Διοβουνιώτης καὶ ὁ Σαφάκας καὶ ἄλλοι ὑπὸ ἄλλα σώματα καὶ συμμαχίσθησαν τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ διασπάσωσι τὰς ἐχθρικές φάλαγγας καὶ νὰ ἐπιφέρωσι ὠφέλιμον διὰ τὸν Κοντογιάννην περισπασμὸν.

Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον, τὸ ὁποῖον καὶ ἅπαντες μᾶς ἠνάγκασεν νὰ ὑποχωρήσωμεν περὶ τὴν πρωΐαν σήμερον καὶ νὰ ἔλθωμεν ἐδῶ, εἶναι ἡ παντελής ἔλλειψις τροφῶν. Ὁλος γενικῶς ὁ στρατὸς πρὸ ἡμερῶν εἶναι ἀδύνατον πλέον νὰ ἀνθῆξῃ πολὺ μᾶλλον νὰ πολεμῇ μὲ οὐχὶ εὐαριθμούς ἐχθρικούς φρουρούμενους, μὲ ὅτι παρὰ πᾶν ἄλλο φοβοῦνται οἱ στρατιῶται μας. Ἐκ τούτων πολὺ ἀνεχώρησαν ἐξ ὄλων τῶν σωμάτων, οὔτε πλέον δυνάμεθα νὰ τοὺς θρένωμεν μὲ ὑποσχέσεις, αἵτινες ἀπεδείχθησαν μέχρι τοῦδε ματαίως καθόσον ἀφορᾷ πρὸ πάντων τὰς τροφάς.

Φροντίσατε ἀδελφέ, κατεσπευσμένως περὶ τῆς ὅσον δύνασθε ταχύτερον ἀποστολῆς τροφῶν, διότι, βεβαιώσατε ἀπάσας αὐτόθε τὰς ἀρχάς, ὅτι ἂν αὐριον μέχρι μεσημβρίας τὸ πολὺ μέχρι ἐσπέρας δὲν φθάσωσι τροφάς, ὁ στρατὸς μας ὅλος διαλύεται, οὔτε δυνάμεθα πλέον προθύμως νὰ εὑρωμεν αὐτοὺς ἢ ἄλλους στρατιώτας μὲ τοιαῦτα προηγούμενα.

Σπεύσατε νὰ διακοινώσετε ταῦτα ὅπου δεῖ, νὰ τοὺς ἐκθέσητε τὴν μεγίστην σπουδαιότητα τοῦ πράγματος, καὶ ὅτι βεβαίως ἡμεῖς δὲν θέλομεν εἶσθε ὑπεύθυνοι διὰ τὴν βεβαίαν σχεδὸν διάλυσιν καὶ ἔλλειψιν τροφῶν τοῦ στρατοῦ.

Σας ἀσπάζόμεθα

Οἱ ἀδελφοὶ σας

N. Πανουριᾶς

Παπακώστας Τζαμάλας

B. Μπαλατσὸς

K. Διοβουνιώτης

Ἰωάννης Σιαφάκας

(Υ.Γ.)

Ὁ Κοντογιάννης, Φαρμάκης, Καλαμάρης, Γεροῦκος εὐρίσκονται εἰς χωρίον Ντεριλὶ ἀπέχον ἐντεῦθεν δύο ὥρας, θέλομεν συνεννοηθῆ μετ' αὐτῶν οἵτινες ὡς πρὸς τὰς τροφὰς εὐρίσκονται εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν.»

Φυσικὸ ἦταν ν' ἀρχίσει τὸ σκόρπισμα τοῦ στρατοῦ καὶ τὸ ξέφτισμα τοῦ ἀγῶνα. Αὐτὰ ἀναφέρονται καὶ στὸ πιὸ κάτω γράμμα:

«Ὁ N. Παναγιωτίδης πρὸς τὸν Γεώργιον Λιούμην Οἰκονομικὸν Ἐφορον Ἀττικῆς, Ἀθῆναι

Ἐν Καίτσα τὴν 22 Ἀπριλίου 1854

Διὰ τῆς παρουσίας μου Σας φανερώνω ὅτι μετὰ τὴν ἐν Δομοκῷ μάχην ἐκθεσιν τῆς ὁποίας σᾶς ἀπέστειλα μετέβημεν εἰς Καρυόραχες ὅπου ἐλημεριάσαμεν ἐν ἡμερονύκτιον, ἔπειτα μεταβάντες εἰς Παλιάμπελα καὶ Κυδωνία χωρία τουρκικὰ, ὠχυρώθημεν ἐνταῦθα εἰς θέσιν κατάλληλον πρὸς προσβολὴν τῶν Τούρκων.

Μὲ λύπην μου σᾶς φανερώνω ὅτι ἡ λιποταξία τῶν στρατιωτῶν ὑπερέβη πάντα ὄριον, ὡς κύρια δὲ αἷτια τῆς λιποταξίας εἶναι πρῶτον ἡ ἀνυπόφορος ἔλλειψις τῆς τροφῆς καὶ δεύτερον ἡ κατάχρησις τῶν στρατιωτῶν ὡς πρὸς τὰ λάφυρα τὰ ὁποία ἀναγκάζουν αὐτοὺς νὰ τὰ μεταφέρουν εἰς τὰ χωρία τῶν ἢ εἰς Λαμίαν καὶ νὰ τὰ πωλοῦν. Σας λέγω ἐπιτέλωσι ὅτι ἂν ἡ Κυβέρνησις δὲν λάβει ἐν ὀριστικὸν μέτρον ὡς πρὸς τὰ σώματα ταῦτα, δηλαδὴ διορίσει ἐν ἀρχηγόν τῆς Θεσσαλίας εἰς δὴ νὰ ὑπάγωνται ὅλοι οἱ λοιποὶ, ἔαν δὲν ὀργανώσει τὰ σώματα ταῦτα διὰ νὰ γνωρίζει ὁ κατώτερος τὸν ἀνώτερον καὶ τ' ἀνάπαλιν καὶ ἔαν δὲν παρέξῃ τὰ μέσα τοῦ Στρατιώτου, θέλει καταστραφῆ πᾶσα προσπάθεια ἐπὶ τοῦ σκοποῦ καὶ θέλει ματαιωθῆ πᾶσα ἰδέα.

Ἐνταῦθα εὐρίσκονται στρατοπεδευμένοι οἱ ὄπλαρχηγοὶ παπα-Κώστας, Πανουριᾶς, Γιουρούκος, Μπαλατζὸς, Διοβουνιώτης, Καλαμαράς καὶ λοιποὶ ὑποδεέστεροι. Ὁ Στρατὸς ἅπας συμποσοῦται εἰς 1.600 μόνον ἐνῶ εἰς Δομοκὸν ὑπερβαίνει τὰς 5.000, ἔχομεν δύο ἡμέρας μετὰ τὴν σημερινὴν ἄνευ ἄρτου, διότι οὕτω θέλουσιν αἱ ἀρχαὶ τῆς Λαμίας.

Ὁ κύρ. Ἡλιόπουλος εἶναι πολὺ καλὰ καὶ σᾶς ἀσπάζεται, πρόκειται νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας ὡς ἀπεσταλμένος καὶ παρ' αὐτοῦ θέλετε μάθει τὴν ἀλήθειαν μὲ λεπτομέρειαν. Τὴν νύκτα τῆς διαλύσεως τῆς πολιορκίας τοῦ Δομοκοῦ ὀλίγον ἔλλειψε νὰ συλληφθῶμεν ζωντανοί, ἐγὼ δὲ ὁ Κύριος Ἡλιόπουλος καὶ ὁ ἰατρὸς Λίτζικας διευθυνόμενοι εἰς τὸ ὄχυρον τοῦ Πανουριᾶ μετὰ τριάκοντα στρατιῶτες ἰδικούς μου καὶ τοῦ Ἡλιοπούλου ὡς ἔχοντες τὴν ἰδέαν ὅτι ὑπάρχουν ἐκεῖ οἱ ἡμέτεροι ἐνῶ ἀναχωρήσαμεν τῶν ἡμετέρων εἶχεν καταληφθῆ παρὰ τῶν Ἀλβανῶν. Ἡθέλαμεν λέγω πέσει εἰς χεῖρας τῶν σᾶν τοῦ μπούφου τὸ πουλί ἔαν κατὰ καλὴν τύχην δὲν μᾶς εἰδοποιῶν τρεῖς στρατιῶτες φεύγοντες, περὶ τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς θέσεως ταύτης.

Εὐρίσκομαι, θεῖε μου, εἰς μεγίστην ἀδημονίαν διότι ἐγκατέλειψα πᾶσαν ἄλλην ἐλπίδα καὶ ἠσπάσθη τὸς κόπους καὶ μόχθους τοῦ πολέμου μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι θέλω εὖρη ὀργανισμένα πράγματα, μετὰ τὴν διάλυσιν δὲ τῶν διαφόρων σωμάτων εἶδον ὅτι ἡ ὑπόθεσις βαδίζει πολὺ κακὰ καὶ πρέπει καθεὶς νὰ λάβῃ μέτρα. Ἐσκοτίσθη μὴ δυνάμενος νὰ ἀποφασίσω ὀριστικῶς ἢ νὰ μείνω ἢ νὰ ἀναχωρήσω δι' Ἀθήνας... Εὐρίσκομαι μὲ 22 στρατιῶτες ἰδικούς μου πλησίον τοῦ Παπα Κώστα ὑποληπτόμενος παρ' αὐτοῦ ἀρκοῦντος, λαμβάνω μέρος εἰς ὅλα τὰ Συμβούλια τῶν ὄπλαρχηγῶν καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ ὑποληπτόμενος παρὰ πάντων. Ἐάν διορθωθῶσι τὰ πράγματα Σας διαβεβαιῶ ὅτι θέλω ἀναστήσῃ ἐγὼ τὴν Ἀθηναϊκὴν σημαίαν ἥτις ἔνεκα τῆς κουφότητος τοῦ Βενιζέλου ἀνελήφθη καὶ ἐδιπλώθη εἰς τὸ ταγάριν.»

Τελειῶνω τὰ ἄγνωστα αὐτὰ χαρτιά μ' ἕνα γράμμα στὸν Ἀντρέα Μεταξᾶ. Ἀνάμεσα στοὺς πολεμιστὰς εἶχε διαδοθεῖ ὅτι ὁ Μεταξᾶς θ' ἀναλάβαινε τὴν ἀρχηγία τῆς ἐπανάστασης, γιὰ νὰ ξακολουθήσῃ ὁ ἀγῶνας. Κι' ὁ Μαρκίδης γράφει στὸ Μεταξᾶ ὅλη τὴν ἀλήθεια, ξεσκεπάσθη. Ἀργὰ ὅμως...

«Ὁ Δ. Μαρκίδης πρὸς τὸν Ἀν. Μεταξᾶν, Ἀθήνας

τῆ 23 Ἀπριλίου 1854 ἐν Καίτσα

Πληροφοροῦμαι ὅτι πρόκειται νὰ ἐκλεχθῆτε Ἀρχηγός

τῶν κατὰ τὴν Θεσσαλίαν στρατευμάτων. Γνωρίζοντες τὰ ὑπὲρ Πατρίδος αἰσθήματά μου, δὲν δύνασθε νὰ ἐκλάβητε ὡς προσποιήσιν τὴν ἔκφρασιν τῆς χαρᾶς μου, καθόσον ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ὀδηγοῦμενος κρίνω τοιοῦτον τι μέτρον σωτήριον. Ἄν καὶ εἴσθε πληροφορημένοι περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐνταῦθα πραγμάτων, οὐχὶ ἤττον ἔκρινα νὰ διασκεδάσω τυχούσας ἀμφιβολίας διὰ τῆς παρουσίας. Μὴν νομίζετε, ὅτι θὰ εὗρητε στρατιώτιας τῆς α' ἡ ἐπαναστάσεώς μας ἐνταῦθα. Ὅπου καὶ ἂν ἐπολεμήσαμεν μέχρι τοῦδε ἐνίκησαμεν μὲν ἀλλὰ μετὰ δυσκολίας πολλῆς καὶ ὑπερτεροῦντες πάντοτε κατὰ τὸν ἀριθμὸν τοὺς ἐχθρούς. Ὁ λόγος δὲ εἶναι κυρίως ὅτι οἱ ἐχθροὶ πολεμοῦντες ὑπὲρ τῶν ὄλων παρίστανται εἰς τὸ πεδίου τῆς μάχης μετ' ἐπιμονῆς καὶ ἀπελπισίας, ἐνῶ ἡμεῖς ἀπεγδυμένοι παντὸς αἰσθήματος, τότε μόνον ἀνθιστάμεθα, ὅταν βλέπομεν ὑπολάμπουσιν ἐλπίδα λαφυραγωγῆσεως. Ἄλλως τὸν κίνδυνον ἀποφεύγουσιν ἅπαντες, καὶ ὅταν πρόκειται νὰ διακινδυνεύσῃ οὐ μόνον ὁ σκοπός, ἀλλὰ καὶ ἡ Ἑλλάς ὁλόκληρος. Ἀπήθεια δὲ καὶ ἀταξία εἶναι ὁ ἐπιπολάζων χαρακτήρ τοῦ στρατοῦ, ὅστις καταπολεμᾷ τὴν πρόοδον τοῦ κινήματος μέχρι καταστροφῆς. Πῶς δὲ δυνατόν νὰ ἐπιορθωθῶσι τὰ ἐλαττώματα ταῦτα τῶν στρατιωτῶν; Δὲν πρέπει νὰ ἔχητε τὴν ἰδέαν ὅτι διὰ μόνης τῆς μισθοδοσίας ἤτις θεωρεῖτε ἐκ τῶν ὧν ἄνευ παρ' ὄλων, ἀλλὰ καὶ διὰ διοργανισμοῦ προπάντων, δυνατόν κυρίως νὰ χαλινώσῃ τὴν ἀπήθειαν καὶ ἀταξίαν τῶν στρατιωτῶν, καὶ νὰ στρέψῃ τὸ συμφέρον αὐτῶν πρὸς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ μέλλοντός των, εἰς ὃ ἰδίως ἐνδιέφευται καὶ ἐσχατώτερος τῶν Ἑλλήνων. Περὶ τῶν ὀπλαρχηγῶν νὰ μὴ μεταβάλλητε τὴν ἰδέαν ἣν περὶ αὐτῶν ἔχετε. Ὅλα τὰ ἐλαττώματα κυκλοφοροῦσι καὶ πρὸ αὐτῶν θυσιάζονται λαμπρὰ ἀποτελέσματα ὅπως ἐσχάτως καὶ ἐν τῇ Δομοκῷ, ὅπου σχεδὸν νικηταί, ὀπισθοδρομήσαμεν, εὐρισκόμενοι, εἰς ἣν γνωρίζετε κατάστασιν. Ἐν μέσῳ αὐτῶν θ' ἀπαντήσετε τὴν μεγαλυτέραν δυσκολίαν καὶ νομίζω ἀδύνατον νὰ ὑπερνικήσετε, ἂν δὲν συντρέξωσι κατάλληλοι περιστάσεις καὶ ἂν αἱ πράξεις σας δὲν ἀποδειχθῶσιν ὡς προερχόμεναι ἐκ Βασιλικῆς ἀπορροίας. Γνωρίζω, ὅτι εἰς τὸ ὑμέτερον ἄτομον πάντως ὑποκλίνουσι καὶ συμβιβάζονται, ἀλλὰ καὶ αἱ δυσαρέσκεια δὲν ἀργοῦσι παρὰ τοῖς Ἑλλησιν, ὡς τοὺς γνωρίζετε κάλλιον ἐμοῦ. Μὴν ὑπολάβητε δὲ ὅτι ἀπαιτοῦνται μεγάλα πράγματα εἰς ἀνάκτησιν τῆς Θεσσαλίας. Ἡ ὑπάρχουσα δύναμις τακτοποιουμένη ὡς ἀνωτέρω, καὶ ὁ κυκεὼν τῶν ὀπλαρχηγῶν διευθετούμενος μετὰ τὸ ἀπαιτούμενον πνεῦμα, τὸ ὅποιον δὲν ὑπάρχει δυστυχῶς, ἡ Θεσσαλία εἶναι εἰς χεῖρας μας ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν. Μόνη ὅμως ἔλλειψις ὑπάρχει καὶ πρέπει νὰ ἀναπληρωθῇ ἢ τῶν τηλεβόλων, διότι οὐδεμιᾶς πόλεως ἐκπόρθησις ἐπιτυγχάνεται ἄνευ τῶν μέσων τούτων. Ὁ προκείμενος πόλεμος εἶναι ἐπιθετικὸς καὶ ὡς τοιοῦτος δὲν δύναται νὰ προοδεύσῃ ἄνευ χονδροῦ πυρός. Μέχρισότου δὲ ἐκπορθηθῶσι κεντρικαὶ τινες πόλεις, ἀνάγκη αἱ τροφαὶ νὰ προμηθεύωνται ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ πρέπει νὰ προηγηθῇ ἡ ἀπαιτούμενη φροντίς, ἵνα ἀποφύγωμεν ὅτι ἐκ τῆς στερήσεως μέχρι τοῦδε ὑποφέραμεν. Τοιοτοτρόπως ἀποφασίσετε νὰ ἐξέλθετε, καὶ μὴν ἀμφιβάλτετε, ὅτι ἡ ἀνάκτησις τῆς Θεσσαλίας θὰ σᾶς πλέξῃ ἐντὸς ὀλίγου τὸν λαμπρότερον στέφανον. Βεβαιωθῆτε, ὅτι καὶ ὅπως μέχρι τοῦδε ὑπῆρχομαι (sic) πρὶν δηλ. ἐπέλθῃ ἢ κατὰ τὸ πλεῖστον διάλυσις τῶν σωμάτων, ἂν ὑπῆρχεν ὁ ἀπαιτούμενος νοῦς (καὶ ὄχι μέγας) ἠθέλαμεν ἔχη ἤδη εὐτυχέστατα ἀποτελέσματα. Δυστυχῶς ὅμως, οὔτε ὑπῆρξεν, οὔτε ὑπάρχει καὶ μὴ περιμένετε τίποτα ἄνευ τῶν ἀναφερομένων μέτρων.»

Τὰ πῶς πάνω ἔγγραφα νομίζω πῶς φέρουν στὴ δημοσιότητα ἀρκετὰ ἀπ' τὰ μυστικὰ τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1854 καὶ θὰ μποροῦν νὰ χρησιμεύσουν στὸν ἱστορικὸ πού κάποτε θὰ καταπιαστῆ μετὰ τὴν ἄτυχη κείνη προσπάθεια γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Θεσσαλίας.

“ΤΑ ΖΟΡΜΠΑΪΚΑ” ΕΚ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ

ΑΘΑΝ. Κ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ

Ἴατροῦ ἐκ Ραψάνης

Δὲν εἶχε περάσει χρόνος ἀπὸ τῆς ἀπελευθέρωσης τῆς Θεσσαλίας ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ καὶ νά!! τὴν 15^{ην} Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1882, ἡμέρα πού πανηγυρίζει ἡ Ραψάνη, ὅπως κάθε χρόνο τῆς Παναγίας καὶ ὅπου συρρέουν πολλοὶ φιλόθρησκοι πανηγυριῶτες ἀπὸ τὰ γύρω χωριά, θέλησε ὁ Σαλῆ Πασσᾶς, Διοικητῆς τῶν μεθοριακῶν σταθμῶν ἀπὸ τὴν θάλασσα τοῦ Θερμαϊκοῦ καὶ πάνω, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ Τσάγεζι — Πλαταμῶνα μέχρι Ραψάνης, Πυργετοῦ, Αἰγάνης, Πόρρων (Πούρλιας), Σκοτίνας, Λεπτοκαρυᾶς καὶ Λιτοχώρου, νὰ εἰσβάλλῃ μετὰ ἓνα ὁλόκληρο Τάγμα ἀπὸ Τούρκους εἰς τὸ Ἑλληνικὸ ἔδαφος. Ἐπροχώρησε γιὰ νὰ καταλάβῃ ἢ παραβιάσῃ τὰ Ἑλληνικὰ σύνορα εἰς τὰ ὄροσημα «Τρία Πλατάνια», «Ζορμπᾶ», «Κέδρος» καὶ «Βίγλα», κατευθυνόμενος πρὸς τὸ «Καραλῆ Δερβέν», διότι προκλήθεις ὁ Ἕλληνας Ἀξιωματικὸς Ἐπαμεινώνδας Μαυροδῆμος ὑπὸ τοῦ Τούρκου συναδέλφου του Μουσσᾶ Γκέκα εἰς τὸ χωριὸν Πούρλια (Πόρροι), ὁ δικὸς μας Μαυροδῆμος τὸν ἐρράπισεν καὶ τοῦτο ἐθεωρήθη πολὺ προσβλητικὸ ἀπὸ τὸν Σαλῆ Πασσᾶ.

Τὴν αἰφνίδια ὅμως αὐτὴ εἰσβολὴ τῶν Τούρκων, τὴν ἀντιμετώπισε γενναῖα ὁ λεοντόκαρδος ἀξιωματικὸς μας Ἐπαμεινώνδας Μαυροδῆμος μετὰ 20 παλληκάρια του μόνον καὶ κατῴρθωσε νὰ τὴν ἀποκρούσῃ, μέχρις ὅτου ἐφθασαν ἐνισχύσεις ἀπὸ τὴν Λάρισα μετὰ πεζοὺς καὶ πυροβολικὸν, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ μονόχειρος Στρατηγοῦ Δημητράκη Γρίβα, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τῶν γενναίων κατοίκων τῶν περὶ τὸ χωριὸν Ραψάνης, Αἰγάνης καὶ Πυργετοῦ.

Κατὰ τὴν σκληρῆ καὶ ἐνδοξῆ αὐτῆς μάχης παρὰ τοὺς Πόρρους, συνελήφθησαν 3-4 τῶν ἰδικῶν μας καὶ δύο ἐκ τῶν ἀγωνιστῶν τῆς Ραψάνης, οἱ Γεώργιος Κανάτσιος καὶ Κωνσταντῖνος Γεωργιάδης, ἐμπεισόντες εἰς ἐνέδραν τῶν Τούρκων παρὰ τὴν Αἰγάνην καὶ εἰς τὴν θέσιν «Στεφάνι». Καὶ ὁ μὲν Γεώργιος Κανάτσιος ἐφονεύθη, ὁ δὲ Κωνστ. Γεωργιάδης συλληφθεὶς αἰχμάλωτος, μετεφέρθη ξυλοκοπούμενος ἀγρίως κατ' ὁδὸν εἰς τὴν θέσιν «Ἀρβανίτσα», ἐγκλεισθεὶς δὲ εἰς σκοτεινὸν ὑπόγειον, ἐπέτυχον οἱ ἰδικοὶ μας μετὰ τέχνασμα νὰ τὸν ἐλευθερώσουν.

Ἄλλὰ οἱ Τούρκοι εἶχαν τεράστιες ἀπώλειες. Ἄρκει νὰ σημειωθῇ ὅτι ἓνας Ἕλληνας στρατιώτης καὶ τραυματίας μάλιστα, κρυμμένος μέσα στὸ δάσος καὶ εἰς τὴν θέσιν «Ζορμπᾶ» ἐξ οὗ καὶ ἡ ὄνομασία «Ἡ Μάχη τῶν Ζορμπαικῶν», ἐσκότωσε 40 Τούρκους στρατιώτες μαζί μετὰ τὸν Μουσσᾶ Γκέκα. Ἡ μάχη αὐτὴ διήρκεσε 5 ἡμέρας, ὅποτε οἱ Τούρκοι ὑπεχρεώθησαν νὰ ὑποχωρήσουν εἰς τὰ νέα καὶ πάλιν σύνορα τῶν.

